

Esztergom megyei helynév magyarázatok II.

Ezen kisdud megyéből, mely törvénykezésileg csak két járásra van osztva az eddig közlött helynév magyarázatok gyarapítására, gyűjteményünkben még a következőket közöljük.

Búcs helység. Nevét némelyek szerint Búcsú vitéztől kapja, mások szerint pedig azon körülménytől, hogy itt Búcsújáró hely volt.

Csév helység. Lenkey szónyomozása szerint, Csév-cső-árok, régen Vízfogó. Ezen hely vagy árokkal volt körülvéve, vagy gazdasági szempontból cseves-csőves vetemények helye volt.

Dágh helység. Régi hely, rómaiak alatt itt állott Quadriburgum nevű erőd. A hely nevét némelyek a zsidóból származtatják, jelentése: hal, és itt halastó létezhetett. Magyarban Dag-dagály emelkedettség, és így ezen helyen dombos, hegyes vidéket kell keresni.

Ebed helység. Régi hely, említi már egy 1378-ban kelt oklevél. — Monda szerint ahol a király és királyné átutaztak, ott a népnek ingyen ebéd adatott, ezen hely is egy alkalmi ebéd emlékeztetőre neveztetett el. - Megerősíteni látszik ezen mondát Stephán V. A. 1271. Nyelvészeti szempontból is Ebéd - Evés, a szóban a d. betű az ragaszték, mely a határidőt jelzi, melyben az evés történik.

Kural helység. Régi helység, 400 év előtti határmérési levelek szerint kuriális telek volt. Később 1712-ben benépesítetvén, miután a kapott helyeket, kuriának nevezték el, erről az egész falu kurial nevet vett fel, — mások szerint a kurialis szó rövidítése: kurial, elferdítve kurád.

Maróth helység. Nevét a híres (Mén) maróth tiszteletére vehette fel, kinek leányát Zoltán vezér vette el, és kiről költőink énekelnek. Maróth-Mart: part, így Vörösmart, vörös part stb.

Nána helység. Nevét Battyáni szerint, Nána királyi főlovász mestertől kapta, kiről emlékezik

egy 1057-be költ oklevél „Nána fuisse agazonum magistrum,“ —több ily nevű helyek, ahol királyi ménesek tartattak, róla neveztettek el. IV. Béla király idejében élt egy Nána gróf, kiről említetik, hogy javait rokonainak és monostoroknak osztotta el.

Sárisáp helység. Nevét azon körülménytől kapta, hogy hajdan mocsáros, sáros s vízi sáporó madarak tanyája volt, és a mocsár kiszáradtatván, termővé tétetvén, a sáporó madarak is eltűntek, s a nevet a benépesített hely is megtartotta.

Tát helység. Nevét némelyek szerint a Schitha nép Tát törzsétől veszi és tartja fenn. Tát-Tátos-jövendőmondó, tehát oly hely hol valamely öreg, jósló, tátos lakott. — Bővebb magyarázat I. Kállay Pogány magyarok vallása című művében 1861. év 60. lap.

Szójáték és monda alapján még közlünk egy pár helynevet:

Bajna helység. Nevét vagy azon körülménytől vette, hogy ügyel-bajjal jutottak ezen fekvőséghez; vagy annak termővé tétele fáradságuk és bajukba kerül, vagy ezen helyet valamelyik bajnok kerítette kardjával birtokába, s így nevét ezen Baj szóban örököltette meg.

Epöl helység. Magyar közmondás: *ha jöttek lesztek, ha hoztok esztek*. — Itt is, midőn a még terméketlen vidék betelepített, a terméstől tétetett függővé a megmaradás, és mivel termett, a telep megmaradt és egymást azzal biztatták most már eszel-eszöl.

Forrás: Esztergom és Vidéke 1880. 23. szám 2-3.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/Esztergom_es_Videke_1880/?query=helyn%C3%A9v%20magyar%C3%A1zatok&pg=89&layout=s